

Nome investeringselskap AS

Nome kommune

2015 :: 419 006

Innhold

Sammendrag	2
1 Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn, formål og problemstillinger	5
1.2 Metode.....	5
1.3 Kriterier	6
1.4 Høring.....	6
2 Fakta om selskapet.....	7
2.1 Om selskapet	7
2.2 Økonomisk stilling.....	8
2.3 Datterselskaper.....	10
3 Når kommunen er eier	11
3.1 Offentlig eide aksjeselskap	11
3.2 Kommunestyrets tilsyn- og kontrollansvar	12
4 Om eierkommunen	14
4.1 Rutiner for eierskapsoppfølging?	14
4.2 Følger kommunen KS-anbefalinger for eierskapsoppfølging?.....	16
5 Avslutning.....	22
5.1 Vurdering.....	22
5.2 anbefalinger	25
Vedlegg	26
Høringsuttalelser	28

Foto forside: Fotobyline stxchg Ralph Kiesewetter

Sammendrag

Bestilling og bakgrunn

Eierskapskontrollen er bestilt av kontrollutvalget i Nome kommune i sak 17/13. Bakgrunn for bestillingen er plan for selskapskontroll 2012-2015, vedtatt av kommunestyret i sak 28/12.

Kontrollutvalget har bedt om svar på følgende problemstillinger:

- Har kommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av sine eierinteresser?
- Er rutinene dekkende, og blir de fulgt?
- Blir eierinteressene forvaltet i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovregler og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

Om selskapet

Nome Investeringsselskap AS har som formål å drive næringsutvikling gjennom kjøp/salg/utleie av næringsseiendommer, samt drive annen virksomhet til å fremme lønnsom næringsvirksomhet i Nome kommune, enten direkte eller gjennom eierskap i andre selskap.

Selskapet eies av Nome kommune og Sparebank 1. Nome eier 51 % av aksjemassen, og velger tre av i alt fem styremedlemmer. Selskapet har ikke fast ansatte, og hadde fram til 15. januar i år innleid daglig leder. Selskapet har seks datterselskaper. Eierskapskontrollen omfatter bare morselskapet.

Denne eierskapskontrollen er rettet mot Nome Investeringsselskap AS (NI), og omfatter ikke datterselskapene. Vi vil likevel kommentere at når NI driver mesteparten av sin virksomhet gjennom sine datterselskap, må aktiviteten i datterselskapene også være innenfor rammene av formålet i morselskapet. NI planla å starte produksjon av betongelementer gjennom et datterselskap. Planene ble ikke realisert. Det er vanskelig å se at NIs uttrykte formål åpner for at selskapet kan starte slik virksomhet. Det ble også inngått en avtale mellom styreleder og selskapet. Avtalen skulle etter vårt syn ha vært godkjent av generalforsamlingen.

Om eier – funn og vurderinger

Rutiner for å følge opp eierskap

Nome kommune har ikke etablert rutiner for å følge opp og evaluere sine eierinteresser.

Kommunestyret har fattet vedtak om å utarbeide eierskapsmelding. Kommunestyret har utarbeidet bestilling til selskapet i sitt strateginotat for næringsutvikling.

Generelt

Når kommunen velger å organisere virksomhet i selskap, er det viktig at man vurderer om det er regelverk som gjelder for selskapet nettopp fordi selskapet har offentlige eiere og forvalter offentlige ressurser, eller fordi selskapets virksomhet helt eller delvis finansieres av offentlige midler. Forvaltningen må skje på en måte som samsvarer med befolkningens oppfatninger om rett og galt og som gir demokratisk legitimitet. De regelverkene som generelt er mest aktuelle å vurdere i et slikt perspektiv, er reglene om offentlige anskaffelser og offentleglova. Kommunen som eier bør også ta stilling til hvordan deres eierinteresser skal kontrolleres i et slikt selskap. Vi mener derfor at selskap og eiere bør vurdere forholdet til

- offentleglova,
- reglene om offentlige anskaffelser og offentlig støtte,
- ekstern revisjon i datterselskaper, og
- innsynsrett til å gjennomføre selskapskontroll.

Forvaltning av eierinteressene

Siden kommunen ikke selv har etablert rutiner for oppfølging av eierskap, har vi vurdert kommunens praksis opp mot KS' anbefalinger for godt eierskap og aktuelle lovbestemmelser.

Nome kommunes utøvelse av eierskap er ikke i samsvar med anbefalingene fra KS:

- Saker som skal behandles av generalforsamlingen er ikke avklart med kommunestyret, og rapportering fra selskap til kommunestyre synes å være noe tilfeldig og uformell. Rapportering fra datterselskapene synes å være fraværende. Kommunikasjonen mellom selskap og kommunestyre bør være forutsigbar, klar og etterprøvbart.
- Bruk av valgkomite er ikke vedtektsfestet i selskapet. Kommunens politiske valgkomite er brukt til å innstille til valg av styremedlemmer. Kommunen har ikke definert kriterier for valg og sammensetning av styret i NI. Kommunen har ikke gitt føringer for valg av styrene i datterselskapene.
- Det er/har vært uheldig rolleblanding som følge av sammensetning av styret i mor- og datterselskaper, samt som en følge av kjøp av tjenester fra styremedlemmer.

- Selskapet har ikke etiske retningslinjer.

Anbefalinger

Med utgangspunkt i de funn som er gjort i denne eierskapskontrollen anbefaler vi Nome kommune å

- utarbeide rutiner for eieroppfølging og rapportering i form av eierskapsmelding, eierstrategi og ev. annet,
- vurdere om det bør gis føringer for innsyn i og kontroll av selskapet,
- treffe tiltak for å sikre at eierstyringen skjer i generalforsamlingen og at saker som skal behandles på generalforsamling er kjent for og avklart med kommunestyret,
- gjennomføre eiermøter,
- bruke valgkomite ved utarbeidelse av forslag til styrekandidater, og vurdere om det bør gis føringer for valg av styremedlemmer i mor- og datterselskaper, og
- påse at selskapet utarbeider etiske retningslinjer.

Vi anbefaler selskapet å

- vurdere forholdet til reglene om offentlige anskaffelser og offentlig støtte,
- rapportere til eier i samsvar med egne vedtekter og ev. andre føringer.

Bø 17. mars 2015

Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Bakgrunn, formål og problemstillinger

Eierskapskontrollen er bestilt av kontrollutvalget i Nome kommune i sak 17/13. Bakgrunn for bestillingen er plan for selskapskontroll 2012-2015, vedtatt av kommunestyret i sak 28/12.

Kontrollutvalget har bedt om svar på følgende problemstillinger:

- Har kommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av sine eierinteresser?
- Er rutinene dekkende, og blir de fulgt?
- Blir eierinteressene forvaltet i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovregler og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

Nome investeringsselskap AS (NI) eies av Nome kommune og Sparebank 1. Kommunen eier 51 % av aksjene og Sparebank 1 eier de resterende 49 %.

Kontrollutvalget har ikke innsynsrett i selskaper som ikke er heleide av kommuner/ fylkeskommuner. For å få innsyn i slike selskaper, er en avhengig av samtykke fra selskapet.

Sparebank 1, som er aksjonær i selskapet sammen med Nome kommune, har samtykket til at det blir gitt innsyn for å gjennomføre kontrollen.

Det er ikke gjort vurderinger av eieroppfølging av datterselskapene.

1.2 Metode

Denne selskapskontrollen er en *eierskapskontroll*. Kontrollen er gjennomført i samsvar med kommunelovens regler om selskapskontroll i §§ 77 og 80, og forskrift om kontrollutvalg §§ 13 og 14.

Eierskapskontrollen er gjennomført av forvaltningsrevisor Anne Hagen Stridsklev og oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Kirsti Torbjørnson.

1.3 Kriterier

Kriterier for vurderingene i rapporten bygger i hovedsak på følgende kilder:

- lov 13. juni 1997 om aksjeselskap
- lov 19. mai 2006 om rett til innsyn i offentlig verksemd
- KS anbefalinger for eierstyring (vedlegg)

Fakta i rapporten bygger på informasjon som er innhentet gjennom

- egenerklæring fra styret
- egenerklæring fra eierrepresentant
- intervju med daglig leder og styreleder
- dokumentgjennomgang

I rapporten fokuserer vi på negative funn. Det som er i orden blir som hovedregel ikke omtalt.

Vi mener at metodebruk og kildetilfang i denne eierskapskontrollen har gitt et godt nok grunnlag til å svare på de problemstillingene som kontrollutvalget har vedtatt.

1.4 Høring

Utkast til rapport er sendt på høring til selskapets styre og til ordfører med kopi til rådmann i Nome kommune. Kommentarene følger som vedlegg til rapporten. Vi har innarbeidet ny informasjon om folkevalgtopplæringen og om bestillingen fra kommunen til selskapet i rapporten.

2 Fakta om selskapet

2.1 Om selskapet

Formål

Selskapet har som formål å drive næringsutvikling gjennom kjøp/salg/utleie av næringsseiendommer, samt drive annen virksomhet til å fremme lønnsom næringsvirksomhet i Nome kommune, enten direkte eller gjennom eierskap i andre selskap.

Eiere	Aksjer	Eierandel
Nome kommune	255 A-aksjer	51 %
Sparebank 1	245 B-aksjer	49 %

Selskapet mener at formålet er hensiktsmessig og at det er en styrke at formålet er vidt.

I følge vedtektene må salg av aksjer godkjennes av styret, og styret kan nekte godkjenning av salget dersom de mener at det ikke tjener selskapets interesser.

Styret

Ifølge vedtektene velger aksjeklasse A tre styremedlemmer og aksjeklasse B to styremedlemmer. Nome kommune eier aksjene i aksjeklasse A, og Sparebank 1 eier aksjene i aksjeklasse B. Hver aksjeklasse velger ett varamedlem. Vedtektene fastsetter at styret selv velger leder og nestleder av styret.

Styret valgt på ordinær generalforsamling		
	26.6.14	27.6.13
Styremedlem	Aslak Fjeld Stig Halfdan Kjeldal Audhild Arnesen* Helge Sannes (B) Venke Stenstad Dorholt (B)	Aslak Fjeld Stig Halvdan Kjeldan Anita Ramtoft* Helge Sannes (B) Venke Stenstad Dorholt (B)
Øvrige varamedlemmer	Bjørn Einar Røraas Gry Anne Torgersen (B)	Egil Stokken Gry Anne Torgersen (B)

*) Selskapet hadde ekstraordinær generalforsamling 27.12.2013. Der ble Audhild Arnesen valgt som styremedlem for Anita Ramtoft.

Samlet styrehonorar var regnskapsført med kr 44 162 i 2013 og kr 43 157 i 2012.

Ifølge vedtektene skal protokoller fra styremøtene sendes til aksjonærene. Selskapet var ikke klar over denne bestemmelsen i sine vedtekter, og har følgelig heller ikke sendt protokoller til aksjonærene.

Daglig leder

NI hadde inngått avtale med Asbjørn Nygård DA om daglig ledelse av mor- og datterselskaper. Asbjørn Nygård fungerte som daglig leder fram til 15. januar 2015.

Ifølge årsregnskapene ble han godtgjort med hhv. kr 50 000 og kr 100 000 for 2013 og 2012 for ledelse av NI. Vi kjenner ikke til hva han ble godtgjort for å lede datterselskapene.

Ifølge årsberetningen for 2013 har selskapet ingen ansatte.

2.2 Økonomisk stilling

Alle tall i hele 1000	Nome investeringsselskap AS	
	2013	2012
Resultatregnskap		
Driftsinntekter	350	82
Driftsresultat	3	-178
Årsresultat	105	-134
Ordinært utbytte	-	-
Resultatgrad i %	0,9	-217
Balanseregnskap		
Sum eiendeler	8295	7897
Egenkapital:	7958	7854
Innskutt egenkapital	500	500
Opptjent egenkapital	7458	7354
Sum gjeld	336	43
Likviditetsgrad 1	4,6	55,3
Egenkapitalandel i %	95,9	99,5
Gjeldsgrad	0,04	0,01

Totalrentabilitet i %	1,6	-0,6
-----------------------	-----	------

Selskapet avlegger regnskap etter god regnskapsskikk for små foretak, det innebærer at selskapet ikke har plikt til å utarbeide konsernregnskap. Skatteetaten har uttalt at selskapet er å anse som skattepliktig f.o.m. 2013. Styret har vedtatt å klage på denne avgjørelsen.

Selskapet er solid og har god likviditet. Resultatgrad og totalrentabilitet er lav, men for å få et helhetlig bilde den økonomiske stillingen må man se på konsernet som helhet. Vi har fokus på morselskapet i denne kontrollen, og ikke på datterselskapene.

2.3 Datterselskaper

	Nome Næringsbygg AS	Lunde Slusepark Drift AS	Hermansen Eiendom AS	ØVS Invest AS	Kastet Næringsbygg AS	Ulefoss Betong AS
Eierandel	100 %	100%	100 %	100 %	100 %	100 %
Aksjekapital	200 000	100 000	100 000	30 000	500 000	100 000
Daglig leder	Asbjørn Nygård*	-	Asbjørn Nygård*	Asbjørn Nygård*	Asbjørn Nygård*	Asbjørn Nygård*
Styreleder	Aslak Fjeld	Erling Rønnekleiv	Aslak Fjeld	Aslak Fjeld	Aslak Fjeld	Stig Halfdan Kjeldal
Styremedlem	Stig Halfdan Kjeldal Helge Sannes Audhild Arnesen Venke Stenstad Dorholt	Jon Gramstad Sif Elin Kjartansdottir	Stig Halfdan Kjeldal Helge Sannes Audhild Arnesen Venke Stenstad Dorholt	Asbjørn Nygård*	Asbjørn Nygård*	Asbjørn Nygård*
Revisor	-			Revisjonsselskapet AS		

Asbjørn Nygård fratrådte sine verv i datterselskapene 15. januar 2015. Asbjørn Nygård var generalforsamling i datterselskapene, han hadde fått delegert denne oppgaven fra styret i NI.

3 Når kommunen er eier

3.1 Offentlig eide aksjeselskap

Aksjeselskaper som helt eller delvis er offentlig¹ eid vil i mange tilfeller måtte forholde seg til regelverk som ikke gjelder for privateide aksjeselskap. Dette gjelder spesielt regelverk om offentlige anskaffelser, offentlig støtte og regler om offentlig innsyn. Grunnen til at denne typen regelverk kan komme til anvendelse, er at offentlig eide selskap forvalter fellesskapets ressurser. Forvaltningen må skje på en måte som samsvarer med befolkningens oppfatninger om rett og galt og ha demokratisk legitimitet.

På bakgrunn av det vi kjenner til om selskapets formål og virksomhet, mener vi at selskapet og eierne særlig bør vurdere forholdet til offentleglova og lov om offentlige anskaffelser. Regelverket om offentlig støtte kan også være aktuelt, avhengig av hvordan selskapet jobber med tilrettelegging for næringsaktivitet i kommunen.

Offentleglova

Formålet med offentleglova er å legge til rette for at offentlig virksomhet er åpen og gjennomsiiktig. Dette skal styrke informasjons- og ytringsfriheten, den demokratiske deltakelsen, rettssikkerheten til den enkelte og ikke minst for å styrke tilliten til den offentlige og kontrollen fra allmenheten.

Offentliglova gjelder for selskaper der kommunen har flertallet i generalforsamlingen, med mindre selskapet driver næring i direkte konkurranse med og på samme vilkår som private, jf. offentleglova § 2. I følge forskrift til offentleglova § 1 andre ledd bokstav a gjelder ikke offentleglova for selskap uten fast ansatte i administrativ stilling.

Nome Investeringsselskap AS mener at de ikke er omfattet av offentleglova fordi selskapet leier inn oppdragstaker for å ivareta administrative funksjoner, og dermed ikke har faste ansatte, jf. offentlegforskrifta. Fylkesmannen har på generelt grunnlag uttalt seg om regelverket, men det er ikke gjort en konkret vurdering av om NI kan påberope seg dette unntaket i forbindelse med klage i innsynssak eller liknende.

¹ Direkte eller indirekte eid av kommune, fylkeskommune eller stat.

Reglene om offentlige anskaffelser

Formålet med reglene om offentlige anskaffelser er å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser, basert på forretningsmessighet og likebehandling. Loven skal bidra til at det offentlige opptrer med høy integritet, slik at allmenheten kan ha tillit til at anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Loven stiller krav av likebehandling, forutsigbarhet, åpenhet og etterprøvbarehet i anbudsprosesser. Anskaffelsesreglene inneholder også habilitetsregler.

Loven gjelder selvstendige rettssubjekt (derunder aksjeselskap) som er kontrollert av offentlige organer og der virksomheten ikke er av forretningsmessig eller industriell karakter. Offentlig kontroll foreligger dersom det offentlige har bestemmende innflytelse over virksomheten, eller oppnevner mer enn halvparten av medlemmene i selskapets styrende organ. Når det gjelder kriteriet om virksomheten er av industriell/forretningsmessig karakter, må det foretas i helhetsvurdering hvor betingelsene for virksomhetens aktiviteter, herunder konkurransesituasjon, kommersiell risiko og omstendighetene ved stiftelsen er sentrale momenter.

Selskapet mener at de ikke er omfattet av anskaffelsesreglene. Bortsett fra anskaffelsen av tjenesteavtalen med daglig leder, mener selskapet at de ikke gjør noen anskaffelser. Anskaffelser skjer hovedsakelig i datterselskapene, for eksempel i ØVS AS i forbindelse med oppjusteringen/utbyggingen av Spiseriet på Øvre Verket. Ifølge avtalen med kommunen om denne utbyggingen, bærer kommunen den økonomiske risikoen for investeringene, og har også gitt tilskudd til utbyggingen og garantert for låneopptak.

Offentlig støtte

Selskapet har ikke gjort vurderinger av om reglene om forbud mot offentlig støtte til næringsvirksomhet kommer til anvendelse på de aktivitetene som selskapet driver.

3.2 Kommunestyrets tilsyn- og kontrollansvar

Kommunestyret har et tilsyns- og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, også for virksomhet organisert i selvstendige selskap. Kontrollen utføres blant annet gjennom selskapenes eksterne revisjon og gjennom kontrollutvalgets selskapskontroll.

Kontrollutvalgets selskapskontroll og innsyn

Kontrollutvalget har ansvar for å påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskap. Kontrollutvalgets plikt til å påse at det føres kontroll med eierinteressene er ikke avgrenset til bare å omfatte heleide selskaper, den gjelder uansett hvor stor kommunens eierandel er. Men innsynsretten etter kommuneloven § 80 er avgrenset til bare å omfatte heleide selskaper. Dette innebærer at når man gjør selskapskontroll i selskaper som eies sammen med private, må selskapet på frivillig grunnlag gi kontrollutvalget innsyn. Dersom det ikke blir gitt innsyn, må selskapskontrollen gjennomføres med utgangspunkt i åpne/tilgjengelige kilder.

Ekstern revisjon

Tre av datterselskapene har ikke ekstern revisor. I aksjeselskap som har driftsinntekter under 5 mill. kr, og balansesum under 20 mill. kr og ikke flere enn 10 ansatte, kan generalforsamlingen² med to tredjedels flertall beslutte at selskapets årsregnskaper ikke skal revideres etter revisorloven.

Daglig leder i NI har i egenskap av å ha vært generalforsamling, besluttet at det ikke skal være ekstern revisor i tre av datterselskapene.

² Aksjeloven § 7-6

4 Om eierkommunen

4.1 Rutiner for eierskapsoppfølging?

4.1.1 Eierskapsmelding

Nome kommune har ikke utarbeidet eierskapsmelding for kommunens eierskap eller eierstrategi for eierskapet i Nome Investeringsselskap spesielt, men kommunen har fattet vedtak om å utarbeide eierskapsmelding i kommunestyresak i sak 68/14.

4.1.2 Bestilling til selskapet

Kommunen har formulert en bestilling til selskapet i strateginotat for næringsutvikling³. Bestillingen er som følger:

Nome Investeringsselskap skal være en medspiller i det operative næringsarbeidet med muligheter for investering, styrerepresentasjon, tilgang til kapital og eierskap. Store engasjementer organiseres i egne datterselskap/tilknyttede selskaper. Eierstyringen skjer gjennom vedtak i formannskapet. NI er vårt selskap for eiendomsutvikling i et næringsutviklingsperspektiv.

- *Nome Investeringsselskap (NI) skal på oppdrag fra eierne investere i og utvikle i næringseiendom i Nome.*
- *Oppdraget kan også medføre styrerepresentasjon i tilknyttede bedrifter.*
- *Det avholdes halvårlige møter mellom NI og eierne, der Nome kommune vil være representert ved Utviklingsutvalget der en gjør opp status og drøfter videre prioriteringer. Formannskapet inviteres til disse møtene. Møtene inngår som en del av styringsdialogen med selskapet ved siden av selskapets ordinære selskapsrettslige organer.*

Selskapet sier at de ikke er gjort kjent med denne bestillingen. Kommunens eierrepresentant mener at selskapet er informert, jf. høringsvar.

Selskapet er usikre på om det er avholdt eiermøter slik som fastsatt i bestillingen.

³ Vedtatt i kommunestyresak 4/14

4.1.3 Om eiers målformulering

Ifølge kommunen er eiers målformulering nedfelt i selskapets formål. Når NI driver mesteparten av sin virksomhet gjennom sine datterselskap, må aktiviteten i datterselskapene også være innenfor rammene av formålet i morselskapet.

Vi gjentar NI's formål:

Selskapet har som formål å drive næringsutvikling gjennom kjøp/salg/utleie av næringseiendommer, samt drive annen virksomhet til å fremme lønnsom næringsvirksomhet i Nome kommune, enten direkte eller gjennom eierskap i andre selskap.

Datterselskapene har følgende formål:

Selskap	Formål
Kastet Næringsbygg AS	<i>Drive næringsutvikling gjennom kjøp/salg/utleie av næringseiendommer, samt drive annen virksomhet til å fremme næringsvirksomhet i Nome kommune, samt direkte eller gjennom eierskap i andre selskaper.</i>
Hermansen Eiendom AS	<i>Drive næringsutvikling gjennom kjøp/salg/utleie av næringseiendommer, samt å drive annen virksomhet til å fremme lønnsom næringsvirksomhet i Nome kommune, enten direkte eller gjennom eierskap i andre selskaper.</i>
Lunde Slusepark Drift AS	<i>Drive næringsutvikling gjennom innleie/utleie av Lunde slusepark og tilrettelegging for næringsvirksomhet i parken.</i>
Nome Næringsbygg AS	<i>Næringsutvikling gjennom kjøp/salg/utleie av nærings-eiendommer, samt å drive annen virksomhet til å fremme lønnsom næringsvirksomhet i Nome kommune, enten direkte eller gjennom eierskap i andre selskaper.</i>
ØVS Invest AS	<i>Drive næringsutvikling gjennom kjøp/salg/utleie av næringseiendommer, samt å drive annen virksomhet til å fremme lønnsom næringsvirksomhet i Nome kommune, enten direkte eller gjennom eierskap i andre selskaper.</i>
Ulefoss Betong AS	<i>Drive produksjonsvirksomhet, hovedsakelig av betongelementer, samt annen virksomhet som har naturlig tilknytning til dette.</i>

Ifølge selskapet har Nome kommune ikke gitt uttrykk for mål og forventninger for virksomheten i datterselskapene ut over formålsangivelsen. Det foregår ingen formell rapportering til kommunen om aktiviteten i selskapene.

4.2 Følger kommunen KS-anbefalinger for eierskapsoppfølging?

Siden kommunen ikke har egne rutiner for eierskapsoppfølging, har vi vurdert eierskapsutøvelsen opp mot relevante tilrådinger om godt eierskap fra KS, jf. vedlegg 3, og aktuelle lovbestemmelser.

Nr. 1 Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte

Det ble gitt orientering om eierskap i kommunesektoren som en del av folkevalgt-opplæringen i 2012.

Nr. 2 Utarbeidelse av eierskapsmeldinger og Nr. 3 Utarbeidelse og revidering av selskapsstrategi og selskapsavtale/vedtekter

Kommunen har ikke utarbeidet eierskapsmelding. Ifølge rådmannen som har svart på egenerklæringen fra eierrepresentanten, er eiernes målformulering nedfelt i selskapets formål og fremgår for øvrig av selskapets styringsdokumenter.

Nr. 7 Sammensetning og funksjon til eierorgan og Nr. 8 Gjennomføring av eiermøter Eierrepresentant og habilitet

Nome kommune utøver eierskapet gjennom generalforsamlingen. I kommunestyresak 32/14 ble ordfører delegert fullmakt til å representere kommunen i selskaper der kommunen har eierinteresser. Ordfører representerte kommunen i generalforsamlinger også før hun fikk delegert fullmakt til å gjøre det.

Aksjeloven har ikke bestemmelser om habilitet for eierrepresentanter i generalforsamlingen. KS-advokatene har vurdert at inhabiliteten etter forvaltningsloven § 6 bør gjelde når kommunens eierinteresser skal forvaltes på generalforsamling. Det innebærer at eierrepresentanten må være habil etter forvaltningslovens regler. Kommunen sier at ordførers habilitet ble vurdert da hun ble valgt til å representere kommunen i generalforsamlingen i NI.

Eierskapsutøvelse og rapportering

Ifølge KS skal eierutøvelsen speile kommunestyrets samlede/flertallsbeslutning. Det er sentralt at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierorgan og kommunestyre i forkant av generalforsamlingsmøte. Kommunen sier at formannskapet og kommunestyret får selskapets årsregnskap og årsberetning til orientering, men at det har vært litt varierende praksis på dette. Generalforsamling i NI er referert i formannskapet i 2012 og 2013, men ikke i 2014.

Kommunen mener at det er tilfredsstillende rapportering fra selskapet til eier. Alle styringsdokumenter oversendes eier. Ordfører får kopi av dokumentene i sak/arkivsystem, i tillegg får hun generalforsamlingsdokumentene direkte tilsendt. Kommunen sier i sin egenerklæring at dette er godt fungerende på grunn av den tette koblingen mot formannskapet, som drøfter selskapets årsoppgjør og som oppnevner for valg til de styrende organene. I tillegg er det ifølge kommunen løpende kontakt mellom kommuneledelsen og de representanter som kommunen har valgt til styret og den daglige ledelsen i selskapet.

Kommunen har ikke mottatt styreprotokoller fra selskapet.

Vi har ikke opplysninger om de halvårlige møtene er gjennomført, jf. kommunestyresak 4/14 og punkt 4.1.2.

Gjennomføring av generalforsamlinger

Det har vært to ordinære og én ekstraordinær generalforsamlinger i den perioden denne kontrollen omfatter. De ordinære generalforsamlingene er avholdt innenfor aksjelovens frister, jf. § 5-5, og har behandlet de sakene som loven krever (bl.a. valg av styremedlemmer og fastsetting av årsregnskap/beretning). Ifølge selskapets vedtekter skal innkalling til generalforsamling skje med 14 dagers varsel. Innkallingene til de ordinære generalforsamlingen er datert ca. én uke før generalforsamlingen, men innkallingene viser til at varsel om generalforsamling er sendt på mail hhv. tre uker eller én måned tidligere.

Det er skrevet protokoll fra generalforsamlingen. Det fremgår ikke av protokollen om de som har møtt som fullmektig for eierne har fremvist fullmakt, jf. aksjeloven § 5-2. Ifølge selskapet har kommunens eierrepresentant ikke framlagt fullmakt.

Den ekstraordinære generalforsamlingen ble avholdt 27.12.13 og behandlet to saker; valg av styremedlem og selskapets formål. Generalforsamlingen er avholdt uten møte i hht. aksjeloven § 5-8. Nome kommune ved ordfører, anmodet i mail 29.10.13 om at det ble avholdt ekstraordinær generalforsamling for å velge nytt styremedlem. Ifølge aksjeloven § 5-

6 skal styret sørge for at ekstraordinær generalforsamling holdes innen én måned etter at krav om det er framsatt. Det betyr at den ekstraordinære generalforsamlingen er avholdt ca. én måned for sent i henhold til aksjelovens krav.

Nr. 9 Eiers krav til profesjonelle styrever i kommunal sektor og

Nr. 10 Valgkomité for styreutnevning i aksjeselskap og interkommunale selskaper og

Nr. 11 Rutiner for kompetansevurdering av selskapsstyrene

Nr. 12 Styresammensetning i konsernmodell

Valg av styre

Det er eiers ansvar å sørge for at det velges styre med riktig kompetanse og som er egnet til drive selskapenes virksomhet i tråd med eiers formål. KS anbefaler at bruk av valgkomite blir vedtektsfestet. Utover å fastslå hvor mange styremedlemmer hver aksjeklasse velger, gir ikke selskapet vedtekter føringer for styresammensetning, og omtaler heller ikke valgkomite. KS anbefaler at flertallet i valgkomiteen bør være uavhengige av styret og ansatte, og at valgkomiteens innstilling bør begrunnes og være skriftlig.

Bruk av valgkomite er ikke vedtektsfestet for NI. Ifølge egenerklæringen fra kommunen har Nome kommune egen politisk valgkomite, oppnevnt av kommunestyret. Kommunen sier at det ikke er definert kriterier for valg og sammensetning for styret i NI. Valgkomiteen ble brukt ved valg i den ordinære generalforsamlingen i 2013, men ikke i 2014. Ifølge kommunen hadde ordfører møte med valgkomiteen i forkant av ordinær generalforsamling 2014. Møtet ble ikke protokollført. Vi har ikke kjennskap til hva som ble gjort i forbindelse med den ekstraordinære generalforsamlingen i 2013.

Vi finner at formannskapet behandlet valg til styre i hel- og deleide aksjeselskap i sak 26/13. Vi kan ikke se at formannskapetets innstilling til valg er begrunnet.

Ifølge aksjeloven § 6-6 velges styremedlemmene for to år av gangen, med mindre noe annet følger av vedtektene. NI's vedtekter har ikke bestemmelse om styremedlemmenes tjenestetid, og det betyr at det er aksjelovens bestemmelse som gjelder. Eier står likevel fritt til å endre styresammensetningen uavhengig av valgperioden.

Kommunen har ikke faste rutiner for å evaluere styret, bortsett fra det som følger av at det er jevnlig kontakt mellom styret og kommunen.

Konsernstyret

Ifølge NI gir ikke Nome kommune føringer for valg i styrene til datterselskapene, og kommunen bekrefter dette. KS anbefaler at styret i morselskap ikke bør sitte i styret i

datterselskap. Styret i morselskapet er normalt generalforsamling for datterselskapene og bestemmelsen er viktig for å unngå rolleblanding. Se punkt. 2.3 for styresammensetning i datterselskapene.

Det er ikke definert retningslinjer/instruksjoner for styret eller administrasjonen i selskapet. Selskapet har ikke etiske retningslinjer.

Nr. 16 Godtgjøring og registrering av styreverv

KS anbefaler at kommunen i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmelding bør gjennomføre en prinsipiell diskusjon om honorar som grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar, uavhengig av selskapsform. Nome kommune har som nevnt ikke eierskapsmelding, og vi kan ikke se at slik prinsipiell diskusjon om styrehonorar er gjennomført annen sammenheng.

Generalforsamlingen i NI 26. juni 2014 fastsatte honorar for styreleder på kr 30 000, og de øvrige styremedlemmer godtgjøres med kr 4 000. Varamedlemmer godtgjøres med kr 750 per møte. Disse honorarene kommer i tillegg til styrehonorarer i datterselskapene. Vi kjenner ikke til honorarene i datterselskapene.

KS anbefaler også at styreverv blir registrert for allment innsyn. Kommuner er avhengig av allmennhetens tillit når det gjelder både forvaltning og styring. Åpenhet rundt hvilke andre roller lokalpolitikere har i samfunnslivet er viktig for å unngå mistanke om rolleblanding. Registrering i styrevervregisteret vil ifølge KS skape økt bevissthet om de ulike rollene en lokalpolitiker har og herunder være til nytte ved vurdering av representantenes habilitetssituasjon.

Styrevervene i NI er ikke registrert i Styrevervregisteret.

Avtale mellom styreleder og NI

Selskapet Ulefoss Betong AS ble opprettet i november 2013 og er det nyeste datterselskapet til NI. Det ble inngått opsjonsavtale mellom Nome Investeringsselskap og Aslak Fjeld, som er styreleder i NI. I avtalen er det redegjort følgende om opprettelsen av selskapet:

Aslak Fjeld arbeidet for Ulefoss Jernverk med et prosjekt for å finne en mulig anvendelse av støpesand, tidligere behandlet som industriavfall fra jernverket. Prosjektet endte opp med at det skulle etableres en fabrikk for produksjon av betongelementer. Fjeld henvendte seg til NI med ønske om å få bistand til å få produksjonsselskapet etablert.

Avtalen gir Fjeld opsjon på kjøp av alle aksjer i selskapet Ulefoss Betong AS i en periode på to år fra avtaleinngåelsen. Ved kjøp av aksjene skal Fjeld yte et kontantvederlag som tilsvarer innskutt aksjekapital med tillegg av renter fra stiftelsesdag til betaling av aksjekjøpet.

Fjeld er også leid inn som prosjektleder i prosjektperioden, og siden som driftsansvarlig så lenge opsjonen gjelder. Fjeld skal også godkjenne samarbeidsavtaler mellom Ulefoss Betong AS og Ulefos Jernværk AS og Systemblokk AS før signering.

Vi siterer hva avtalen sier om habilitet:

Fjeld er styreleder i NI og har derfor vært inhabil i forhold til all behandling av denne saken. Styret i NI har vurdert saken, og har kommet til at en ikke kan diskvalifisere Fjeld fra å få normal bistand fra NI til å realisere et næringsutviklingsprosjekt. Styret har lagt avgjørende vekt på at dette er et prosjekt som Fjeld, med utenforstående samarbeidspartnere, selv har utviklet uten av NI har vært involvert, og uten at NI er belastet med prosjektkostnader. Styret ser heller ikke noen heller ikke noen risiko for at opsjonsavtalen kan påvirke Fjelds habilitet i andre saker selskapet skal behandle. Styret anser dette som et enkelttilfelle.

Partene har også valgt å informere eierne, Nome kommune og Sparebank 1 Telemark om forholdet.

Aksjeloven § 3-8 krever at avtaler mellom selskapet og et styremedlem som har en virkelig verdi som utgjør over en tidel av aksjekapitalen (dvs. over kr 50 000 i dette tilfelle), skal godkjennes av generalforsamlingen. Slike avtaler er ikke bindende for selskapet uten generalforsamlingens godkjennelse. Selskapet sier at de ikke har vurdert om denne avtalen er omfattet av aksjeloven § 3-8, de har heller ikke beregnet hva som er virkelig verdi av avtalen. Avtalen er ikke behandlet av generalforsamlingen. Selskapet sier at eierne er informert om avtalen, og ifølge styreleder er den også referert for formannskapet i Nome kommune.

Selskapet opplyser at det ikke har blitt inngått avtale mellom Ulefoss Betong AS og Systembygg AS slik som forutsatt. Ulefoss Betong AS vil derfor ikke starte opp produksjon av betongelementer. Ifølge daglig leder i NI vil selskapet enten bli avviklet eller lagt på is inntil videre. Vi har ikke kjennskap til hva styreleder ev. har fått utbetalt fra Ulefoss Betong AS som prosjektleder.

Andre oppgaver utført av styremedlemmer

KS anbefaler at styremedlemmer generelt ikke bør ta på seg særskilte oppgaver for det aktuelle selskapet i tillegg til styrevervet. Det fremgår av årsregnskapet for 2012 at styrets

leder har fått utbetalt kr 38 500 i konsulenthonorar for prosjektarbeid utover ordinært styrearbeid. Selskapet opplyser at styreleder gjennom sitt private selskap Telemark Stadionpleie har hatt oppdrag for NI. Ifølge NI er det ikke andre styremedlemmer som har utført tjenester i mor- eller datterselskapene.

Vi har ikke kjennskap til omfanget av arbeid som Telemark Stadionpleie har gjort for NI, bortsett fra det som fremgår av årsregnskapet for 2012. Vi har heller ikke kjennskap til hvordan anskaffelsene er gjort.

5 Avslutning

5.1 Vurdering

5.1.1 Om Nome kommunes eierskapsoppfølging

Kommunen har ikke utarbeidet eierskapsmelding for selskapet, eller på annen måte etablert rutiner for oppfølging og evaluering av eierinteresser.

Kommunen har utarbeidet bestilling for NI i sitt strateginotat. Kommunen og selskapet er ikke enige om hvorvidt selskapet har blitt informert om denne.

Når kommunen velger å organisere virksomhet i selskap, er det viktig å vurdere om det er regelverk som gjelder for selskapet nettopp fordi det har offentlig eierskap og forvalter offentlige ressurser, eller fordi selskapets virksomhet helt eller delvis finansieres av offentlige midler. De regelverkene som er mest aktuelle å vurdere er reglene om offentlige anskaffelser og reglene om innsyn i offentlig virksomhet (offentleglova). Regelverket om offentlig støtte kan også være aktuelt, avhengig av hva slags aktivitet selskapet driver. Eierne har ansvar for å følge opp at deres selskap drives i samsvar med loven.

Offentleglova

Selskap som NI er som hovedregel omfattet av offentliglova, men selskapet mener selv at de ikke er omfattet. Unntaket blir ikke grunnlagt med selskapets art eller virksomhet, men med hvordan de har organisert administrasjonen av selskapet. NI som selskap inngår i kommunens arbeid med å styrke og tilrettelegge for næringsutvikling. Det vil normalt være et ønske om offentlighet og innsyn i et slikt politikkområde for kommunen. Det gjelder også virksomheten i datterselskapene. Nome kommune bør som eier bør vurdere om det er hensiktsmessig å innarbeide bestemmelse om offentlighet i selskapenes vedtekter, uavhengig om selskapene formelt sett er omfattet av reglene om offentlig innsyn eller ikke.

Reglene om offentlige anskaffelser

Selskap som NI er som oftest omfattet av reglene om offentlige anskaffelser. Selskapet har ikke vurdert om de er omfattet av anskaffelsesreglene. Det er tilrådelig at kommunen sørger for at dette blir vurdert. Særlig viktig er dette når selskapet bygger på oppdrag fra og med finansiering fra kommunen. Dersom anskaffelsesreglene gjelder, betyr det at selskapet må gjennomføre konkurranse før de tildeler vare-, tjeneste- og bygge og anleggskontrakter.

Krav om at reglene om offentlige anskaffelser skal følges, kan eventuelt innarbeides i selskapets vedtekter.

Offentlig støtte

NI har som formål å legge til rette for næringsvirksomhet, på vegne av Nome kommune. Ut fra dette formålet er det avgjørende at selskapet har god kompetanse og høy bevissthet rundt reglene om offentlig støtte.

Tilsyn og kontroll

Når kommunen velger å organisere virksomhet i selskap sammen med private aktører er adgangen til innsyn og kontroll begrenset. Det er viktig at kommunen vurderer dette når de oppretter selskap. Kommunen bør vurdere om innsynsrett for kontrollutvalget bør innarbeides i selskapenes vedtekter.

Ekstern revisors oppgave er å kontrollere om årsregnskapet er i samsvar med gjeldende regelverk og selskapets finansielle stilling. Tre av datterselskapene til NI har ikke ekstern revisor. Det betyr at eierne alene fører kontroll med styrets og daglig leders forvaltning av virksomheten. Styret i morselskapet er generalforsamling i datterselskapene. Når styrene i datterselskapene i stor grad består av de samme personene som sitter i styret til morselskapet, eller som har vært daglig leder i morselskapet, er det risiko for at kontrollmekanismene blir svake.

Kommunen bør vurdere om det tjener eiers interesser å ikke ha ekstern revisor i hel- eller deleide selskaper.

Om eiers målformulering/selskapets formål

Selskapet har som formål å drive næringsutvikling i kommunen. Alle datterselskapene, bortsett fra Ulefoss Betong AS har, har formål som synes å være i samsvar med formålet til morselskapet. Det bør tilføyes at denne vurderingen er gjort ut i fra en vurdering av selskapenes formulerte formål, og ikke ut fra undersøkelser av reell aktivitet i selskapene. Formålet til Ulefoss Betong AS er å drive produksjonsvirksomhet av betongelementer. Vi kan vanskelig se at formålet til NI åpner for at selskapet kan starte denne typen virksomhet.

5.1.2 Om KS-anbefalinger for godt eierskap

Siden Nome kommune ikke har vedtatt egne rutiner for oppfølging av eierskap, har vi vurdert kommunens praksis opp mot KS' sine anbefalinger for godt eierskap.

Kommunens forvaltning av eierskapet er ikke i samsvar med KS-anbefalinger for godt eierskap. Vi kommenterer særskilt:

Opplæring og eierskapsmelding

Nome kommune følger ikke KS anbefalinger for godt eierskap når det gjelder utarbeidelse av eierskapsmelding.

Representasjon og eiermøter

Kommunestyret har valgt ordfører som eierrepresentant i NI. Det er i samsvar med anbefalingen fra KS at sentrale politikere er kommunens eierrepresentant i kommunens selskaper.

Innkallinger til generalforsamlinger bør legges fram for kommunestyret før generalforsamlingsmøtet avholdes, slik at eierrepresentanten får signaler om hva kommunen som eier mener i de ulike sakene. Eierutøvelsen i kommunestyret bør være dokumentert og etterprøvbar.

Eierrepresentanten må legge fram fullmakt fra eier på generalforsamlingen.

Det uklart om eiermøter har vært avholdt slik som strateginotatet legger opp til. Rapportering fra selskapet til eier synes å være noe tilfeldig og preget av lite formalitet. Rapportering fra datterselskapene ser ut til å være fraværende.

Valg av styremedlemmer

Bruk av valgkomite ved valg av medlemmer til styret er ikke vedtektsfestet slik som anbefalt.

Kommunen har ikke i kriterier for valg av styremedlemmer, og det er uklart om den politiske valgkomiteen har blitt brukt til å innstille ved alle valg. Kommunen legger ikke føringer før valg av styremedlemmer i datterselskapene. Det åpner for uheldig rolleblanding og manglende kontroll når det samme personene sitter i styret både i mor- og datterselskapene. Vi viser til at daglig leder i morselskapet har fått fullmakt til å være generalforsamling for sin egen styreleder.

Kommunen har ikke rutiner for å evaluere om styret fungerer hensiktsmessig i forhold til eiers mål med selskapet.

Selskapet har ikke etiske retningslinjer. KS anbefaler at eierne påser at selskapsstyrene utarbeider etiske retningslinjer for selskapsdriften.

Godtgjøring og registrering av styreverv

Kommunen bør gjennomføre en prinsipiell diskusjon om styrehonorarer i selskapskaper som kommunen eier.

Avtalen mellom styreleder og selskapet skulle sannsynligvis vært godkjent av generalforsamlingen etter aksjeloven § 3-8. Styreleders selskap har også utført oppdrag for selskapet. KS anbefaler at styremedlemmer ikke tar på seg særskilte oppdrag for selskapet i tillegg til styrevervet, fordi dette åpner for uheldig rolleblanding. Kommunen bør vurdere hvordan de ønsker at dette skal praktiseres i deres selskaper, og ev. innarbeide relevante bestemmelser i styreinstruks, etiske retningslinjer e.a.

5.2 Anbefalinger

Med utgangspunkt i de funn som er gjort i denne selskapskontrollen anbefaler vi Nome kommune å

- utarbeide rutiner for eieroppfølging og rapportering i form av eierskapsmelding, eierstrategi og ev. annet,
- vurdere om det bør gis føringer for innsyn i og kontroll av selskapet,
- treffe tiltak for å sikre at eierstyringen skjer i generalforsamlingen og at saker som skal behandles på generalforsamling er kjent for og avklart med kommunestyret,
- gjennomføre av eiermøter,
- bruke valgkomite ved utarbeidelse av forslag til styrekandidater, og vurdere om det bør gis føringer for valg av styremedlemmer i mor- og datterselskaper, og
- påse at selskapet utarbeider etiske retningslinjer.

Vi anbefaler selskapet å

- vurdere forholdet til regelverkene om offentlige anskaffelser og offentlig støtte,
- rapportere til eier i samsvar med egne vedtekter, og ev. andre føringer.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Formler for beregning av nøkkeltall

Vedlegg 2 – Eventuelle kommentarer til rapporten fra eier/selskapet.

Vedlegg 3 – KS anbefalinger for godt eierskap

Formler benyttet ved beregning av nøkkeltall	
Resultatgrad i %	$(\text{Driftsresultat} \times 100) / \text{Sum driftsinntekter}$ <i>Resultatgraden er et mål på hvor stort driftsresultatet er i forhold til omsetningen.</i>
Likviditetsgrad 1	$\text{Sum omløpsmidler} / \text{Sum kortsiktig gjeld}$ <i>Likviditetsgrad 1 måler bedriftens evne til å dekke betalingspliktene etter hvert som de forfaller. Likviditetsgrad 1 bør være større enn 1,5.</i>
Egenkapitalandel i %	$(\text{Sum egenkapital} \times 100) / \text{Sum total kapital}$ <i>Er et uttrykk for hvor stor del av eiendelene som er finansiert med egenkapital og dermed hvor mye av eiendelene som kan gå tapt før kreditorenes fordringer kommer i fare.</i>
Gjeldsgrad	$\text{Sum gjeld} / \text{Sum egenkapital}$ <i>Gjeldsgraden viser hvor stor gjelda er i forhold til egenkapitalen. En gjeldsgrad på 1 vil si at bedriften har like stor gjeld som egenkapital. En kan si at jo mindre dette forholdstallet er, jo mer solid er bedriften.</i>
Totalrentabilitet i %	$(\text{Driftsresultat} + \text{finansinntekter}) \times 100 / \text{Gjennomsnittlig total kapital}$ <i>Totalrentabiliteten viser bedriftens avkastning på den totale kapitalen som er bundet i bedriften. Er altså et mål på avkastningen på selve eiendelene, og representerer et viktig nøkkeltall ved lønnsomhetsberegning.</i>

Høringsuttalelser

ORDFOREREN

Telemark kommunerevisjon

Dato: 13.03.2015

Vår ref: 13/2642-15	Arkivkode: K1-216	Deres ref: 15/387/419 006/ahs	Saksbehandler: Björg Tveito Lundefaret, 35946300 bjtl@nome.kommune.no
-------------------------------	-----------------------------	---	--

Eierrepresentantens tilbakemelding . Eierskapskontroll Nome Investeringsselskap AS - Horing

Innledningsvis vil ordfører bemerke at eierskapet i selskaper hvor kommunen har eierinteresser gjennomgående blir godt fulgt opp og at dette også er oppfatningen i kommunestyret. Dette utsagnet bygger på det faktum at det ikke på noe tidspunkt er fremmet saker om manglende eierstyring i kommunestyret og i den grad det har vært dissens rundt spørsmål knyttet til tiltak fra eierens side i kommunens selskaper, har disse vært åpent debattert og avgjort på vanlig måte.

Kommunestyret i Nome har i samsvar med dette blant annet behandlet spørsmålet om prinsipiell tilslutning til kjøp av Vrangfoss kraftverk fra Cappelen m.v. som egen sak, men ikke i en slik grad at man har utøvd «generalforsamlingsmyndighet» i egenskap av kommunestyre, men man har gitt kommunens representanter de nødvendige fullmakter til å fatte beslutninger der disse skal fattes.

Likeså har alle spørsmål rundt de senere års tiltak på «Øvre Verket» blitt behandlet i egne saker i kommunestyret.

Eierskapsoppfølgingen består i hovedsak i at formannskapetets medlemmer og/eller medlemmene av den politiske valgkomiteen, både drøfter og beslutter det mandatet som ordføreren stiller med i selskapenes generalforsamlinger, enten det gjelder årsoppgjøret, nyvalg til styret, eller andre saker som er oppført på saklisten i ordinære eller ekstraordinære generalforsamlinger.

Noen ganger er disse møtene formalisert gjennom protokollføring i formannskapet, andre ganger ikke.

Ordfører vil fra dags dato etterse at alle innkallinger til generalforsamlinger og representantskapsmøter legges fram for formannskapet, og at protokollføring gjennomføres.

Det har ikke vært tradisjon for, og det er heller ikke lovfestet, at kommunestyret skal behandle saker som er satt opp på saklisten i generalforsamlingene til de selskapene kommunen har eierinteresser i, med mindre det skulle være saker av svært prinsipiell karakter. Normalt ville dette være å anse som uhensiktsmessig og ikke i samsvar med god forvaltning. Derimot vil det være riktig å legge selskapenes generalforsamlingsdokumenter (årsoppgjør) til referat for kommunestyret, slik at representantene vil kunne reise spørsmål knytta til selskapene eller eventuelt kreve bestemte saker tatt opp til realitetsbehandling i «dette eller senere møter».

Det ville i det hele tatt være svært uhensiktsmessig sett fra et forvaltningsmessig synspunkt å involvere kommunestyret direkte i eierstyringen av kommunens interesser i aksjeselskaper, uten hensyn til eierskapets omfang og graden av behov for prinsipiell behandling av enkeltspørsmål. For å

Postadr: Ringsevja 30, 3830 Ulefoss | Besøksadr: Ringsevja 30, 3830 Ulefoss
E-post: postmottak@nome.kommune.no | www.nome.kommune.no | Tlf.: 35 94 62 00 | Faks: 35 94 62 09
Fakturaadr.: Ringsevja 30, 3830 Ulefoss | Org.nr. 964 963 371 | Bankkonto: 2650.07.01136

unngå dette har derfor også kommunestyret gitt ordføreren delegasjon til å utøve eierstyringen i selskapenes generalforsamlinger.

For øvrig er det slik, at med mindre det foreligger særskilte beslutning, er det ordføreren som bestemmer hvilke saker som skal settes på saklisten, etter saksbehandlingsreglene som er satt i kommuneloven.

Ordfører ønsker i tillegg å kommentere noen av anbefalingene i foreløpig rapport fra Telemark Kommunerevisjon:

- I kommunens folkevalgtopplæring vinteren 2012 ble det, som en del av folkevalgtopplæringen i regi av KS ved veileder Finn Tallakstad, gitt opplæring i eierskapsutøvelse. For å styrke arbeidet med eierstyringen ytterligere, har ordføreren tatt initiativ til et særskilt seminar om eierstyring, hvor formannskapets medlemmer og «kommunens» styrerepresentanter er invitert. Dette seminaret vil bli ledet av eksternt foredragsholder og vil bli avholdt torsdag 9. april.
- Nome kommune ønsker å forbedre eierstyringen gjennom utarbeidelse av eierskapsmelding, hvor prosedyrer for eierstyringen og løpende kontakt mellom eier og selskaper vil bli nedfelt. Til orientering har kommunestyret vedtatt Eierskapsmelding for aksjeselskapene MTE AS, MTK AS og MTNU AS.
Eierskapsmelding for øvrige eierskap vil bli fremmet i løpet av våren 2015 og vil blant annet inneholde en avveining av egen eierskapspolitikk overfor enkeltelskaper, mot de anbefalingene som er gitt av KS-eierskapsforum.
- Rutiner for å følge opp eierskap: «Kommunestyret har utarbeidet bestilling til selskapet i sitt strateginotat for næringsutvikling, men selskapet er ikke gjort kjent med bestillingen»
Dette er faktisk feil. Selskapet har mottatt utskrift av vedtaket i kommunestyret. I tillegg var styreleder i NI, Aslak Fjeld, valgt medlem av arbeidsgruppen som utarbeidet strateginotat for næringsutvikling. Vi hadde mange samtaler om hvordan denne bestillingen i praksis skulle ivaretas.
- Nome kommunes utøvelse av eierskap er ikke i samsvar med anbefalinger fra KS «Kommunikasjon mellom selskap og kommunestyre bør være forutsigbar, klar og etterprøvbare»
I vedtatt strategidokument for næringsutvikling er følgende vedtatt:
«Det skal etableres en bedre link mellom utviklingsutvalget og formannskapet ift næringspolitiske saker blant annet ved å arrangere halvårlige åpne møter med statusoppdatering på gjennomføring av SNP Nome/handlingsprogram Næring og belyse dagsaktuelle tema. I dette møtet deltar formannskap, utviklingsutvalget, representanter for MTNU og NI i tillegg til andre interesserte. Her skal det gis innspill til det løpende næringsutviklingsarbeidet og planforutsetninger knyttet til handlingsprogram næring.»
Disse møtene gjennomføres.
- Bruk av valgkomite:
Det gjennomføres årlig møter i fast valgt valgkomite før generalforsamlinger i kommunens selskaper. Det blir her drøftet valg av styremedlemmer. Ordfører legger fram forslagene for formannskapet for generalforsamlingene. (Eks sak 026/13)
Dette skal for ettertiden protokolleres.

Til orientering ble det gjort vedtak i formannskapet 12.03.15 om at Nome kommune skal tilknyttes styrevervregisteret.

Med hilsen

Björg Tveito Lundefaret
ordfører

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Kopi til:
Telemark Kommunerevisjon IKS Postboks 2805 3702 SKIEN

Vedlegg:

Nome Investeringsselskap AS
v/Aslak Fjeld, styreleder
Romnesvegen 58
3830 Ulefoss

Ulefoss 9. mars 2015

Telemark kommunerevisjon IKS, Bø i Telemark
v/ Anne Hagen Stridsklev
Postboks 83,
3833 Bø i Telemark

Eierskapskontroll Nome Investeringsselskap AS - Høring. Uttale- Svar fra Nome Investeringsselskap AS

Nome Investeringsselskap AS ser positivt på den gjennomgangen som er pålagt Nome kommune gjennom eierskapskontroll av NI.

Vi har gjennom kontakt i brev og møter uttrykt velvilje for å gi den informasjon som ønskes, selv om det etter vår oppfatning helt klart ikke er lov hjemmel for innsyn i selskapet slik dette er organisert.

Vi viser her til mail til selskapet av 19.12.14 fra fagdirektør Martin Hill Oppegård i Kommunaldepartementet der det heter: " slik eierskapskontroll er definert i forskriften, er innsyn bare aktuelt ved forvaltningsrevisjon."

Videre er det etter vår oppfatning heller ikke bestridt at selskapet ikke er omfattet av offentliglova, begrunnet med at denne ikke gjelder selskap uten fast ansatte i administrativ stilling. I særdeleshet gjelder dette for selskapet per dato, da avtale om innleie av daglig lederfunksjon er terminert.

Vi ser også at eierskapskontrollen gjelder NI uten datterselskaper, men finner grunn til å påpeke de vanskeligheter et forslag om å ha andre styremedlemmer i datterselskapene i praksis ville medføre. Slik vi ser det ville det svekke oversikten og pulverisere ansvar.

Vi skal ikke kommentere kommunerevisjonens anbefalinger til Nome kommune, uten at vi ser positivt på flere av forslagene.

Om kommunen finner løsninger for begrenset innsyn i selskapet, har vi ikke noe mot dette, ei heller vedr. mer systematisk opplegg for eierkontakt inkl. hvordan generalforsamling skal gjennomføres.

Når det gjelder spørsmål om rolleblanding ved kjøp av tjenester fra styremedlemmer, har vi vist at vi har hatt oppmerksomhet rundt dette.

Per dato er dette ikke en aktuell problemstilling, og blir det heller ikke uten eiernes fulle tilslutning.

Når det gjelder selskapets vedtekter, er det gjort vedtak om at disse skal gjennomgås og event. endres.

Når det gjelder kommunerevisjonens anbefalinger overfor selskapet om å vurdere forholdet til reglene for off. anskaffelser og off. støtte ser vi problemer i så måte.

Selskapet er utvilsomt unntatt offentliglova, og vi ville med et slikt bakteppe ha liten handlefrihet for raske tiltak både av investerings- og driftsmessig karakter. Da vil vi risikere at vi helt eller delvis mister evnen til å bidra til næringsutvikling. Kontroll for kontrollens skyld blir viktigere enn positive resultat av handlekraft.

Da kan like gjerne kommunen overta driften direkte gjennom sitt apparat slik vi ser det.

Det andre punktet som blir anbefalt om rapport til eiere i samsvar med vedtekter og event. andre føringer, viser vi til det som er sagt foran om planlagt vedtektsgjennomgang fra selskapets side, samt kommunens mulige forslag for mer direkte innsyn i selskapet utover de føringer som kan gis på hver generalforsamling.

Med hilsen

Nome Investeringsselskap AS

Aslak Fjeld

styreformann

KS' Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskap og foretak

Nr. 1 Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte

Kommuner bør som en del av folkevalgtopplæringen gjennomføre obligatoriske kurs og/eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i de ulike aspektene knyttet til eierstyring av utskilt virksomhet. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden og senere med oppfølging etter 2 år. Det anbefales at kommunestyret etter gjennomføring av generalforsamling, får forelagt en oversikt over status for selskapene.

Nr. 2 Utarbeidelse av eierskapsmeldinger

Kommuner skal foreta en politisk gjennomgang av virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter eller interkommunale organer gjennom utarbeidelse av en eierskapsmelding. Eierskapsmeldingen bør gjennomgås og eventuelt revideres hvert år i kommunestyret. Eierskapsmeldingen skal følges av strategier og formål/selskapsavtale for det enkelte selskap. Alt eierskap i selvstendige rettssubjekter skal fremgå på en klar og instruktiv måte i kommunens årsberetning. Interkommunale eierskapsmeldinger kan også utarbeides.

Nr. 3 Utarbeidelse og revidering av selskapsstrategi og selskapsavtale/vedtekter

Selskapets virksomhet skal tydeliggjøres i vedtektene/selskapsavtalen. Innenfor rammen av vedtektene/selskapsavtalen bør selskapet ha klare mål og strategier for sin virksomhet. Eierne skal ha et bevisst forhold til en eventuell forventet avkastning. For selskaper som opererer innenfor et marked skal prinsippene for en eventuell utbyttepolitikk klargjøres og deretter fremmes for eierorganet gjennom selskapsavtalen/vedtektene. Langsiktighet og samfunnsansvar bør legges til grunn for det kommunale/fylkeskommunale eierskap. Formålsangivelsen i selskapsavtale/vedtekter bør vurderes med jevne mellomrom for å se om det er behov for endringer.

Nr. 4 Vurderinger og valg av selskapsform

Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset virksomhetens formål, eierstyringsbehov, markedsmessige forhold og konkurransereguleringen. Skal selskapet ta risiko og operere i et marked bør det etableres et selskap med begrenset ansvar.

Der selskapet skal yte tjenester til eierne i egenregi kan både interkommunale selskap og foretak være hensiktsmessige former. Stiftelser er ikke anbefalt for virksomhet som krever eierstyring.

Nr. 5 Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet

Selskaper som opererer med konkurransevirkosomhet i tillegg til monopolvirkosomhet, bør som hovedregel skille ut virksomheten for å unngå mistanke om muligheten for rolleblanding og krysssubsidiering. Organiseringen av konkurranseutsatt virksomhet bør så langt mulig være ledelsesmessig, personalmessig og fysisk atskilt fra monopolvirkosomheten. Dette må være utgangspunktet, og oppfyller man ikke dette må det være en bevissthet om hvorfor.

Nr. 6 Tilsyn og kontroll med kommunale foretak og med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper

Kommunestyret har både et tilsyns og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket etterlevs og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollutvalget er delegert denne funksjonen fra kommunestyret og har derfor en spesielt viktig rolle i eierstyringen.

Nr. 7 Sammensetning og funksjon til eierorgan

For aksjeselskap og interkommunale selskaper anbefales det at kommunestyret oppnevner politisk ledelse som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierutøvelsen skal speile kommunestyrets samlede/flertallsbeslutning. Det er sentralt at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierorgan og kommunestyre i forkant av generalforsamling/representantskapsmøte.

Nr. 8 Gjennomføring av eiermøter

De formelle eiermøtene er enten generalforsamling eller representantskap, men det kan også innkalles til eiermøter i tillegg til disse.

Styret bør tilrettelegge for at flest mulig av eierorganets medlemmer kan delta i generalforsamling/representantskapet og at dette blir en effektiv møteplass for aksjeeierne og styret. Dette gjøres ved å følge lovens regler om innkalling, at saksdokumentene er utførlige nok til å ta stilling til sakene, at eierne som ikke kan møte skal kunne stemme ved bruk av fullmakt (gjelder ikke interkommunale selskaper), at styret, revisjon og valgkomité er tilstede samt rutiner for at eierorganet velger møteledelse.

Nr. 9 Eiers krav til profesjonelle styrer i kommunal sektor

Det er eiers ansvar å sørge for at styret sammensettes og gis de nødvendige styringsrammene for å utøve sitt virke som et profesjonelt organ. Et profesjonelt styre som kollegium består av personer med egnede personlige egenskaper som utfyller hverandre kompetansemessig.

Nr. 10 Valgkomité for styreutnevning i aksjeselskap og interkommunale selskaper

Ved valg av styre til selskaper organisert etter aksjeloven og lov om interkommunale selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomité hvor formålet er å sikre sammensetning av styre med komplementær kompetanse og i tråd med eiers formål med selskapet. Representantskapets/generalforsamlingens leder velger leder av valgkomiteen. I selskap med flere eierkommuner bør valgkomiteen sammensettes for å speile eierandel. Flertallet av valgkomiteen bør være uavhengige av styret og ansatte. Valgkomiteens innstilling bør begrunnes. Valgperioden kan vedtektsfestes men allikevel være fleksibel i forhold til eiers behov for kompetanse.

Nr. 11 Rutiner for kompetansevurdering av selskapsstyrene

Eier har ansvar for å sikre at styret besitter den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål, jmf. punkt 9. I dette ligger det også at eier står fritt til å skifte ut styremedlemmer innenfor valgperioden. Men styret selv har også et selvstendig ansvar for å jevnlig vurdere egen kompetanse i forhold til eiernes formål med selskapet og det er derfor anbefalt en rekke rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

Nr. 12 Styresammensetning i konsernmodell

Styret i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styrer. Dersom datterselskap yter tjenester til morselskap i konkurranse med andre bør det være ledelsesmessig og funksjonelt skille mellom selskapene for å unngå inhabilitet og rolleblanding i anbudsprosesser. Dersom det i konsernet er et datterselskap som yter monopoljenester til sine eiere eller innbyggerne i eiers kommuner bør eksterne kandidater ha flertall i datterstyret.

Nr. 13 Oppnevning av vararepresentanter

Der det utpekes vara til styre bør ordningen med numerisk vara benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

Nr. 14 Habilitetsvurderinger og politisk representasjon i styrene

Det er opp til hvert enkelt eierorgan (representantskap/generalforsamling) å avgjøre hvilken type kompetanse et styre skal ha. I utgangspunktet anbefales det å unngå situasjoner der styrets medlemmer jevnlig blir vurdert i forhold til forvaltningslovens regler om habilitet og derfor kritisk vurderer bruken av ledende politikere i selskapsstyrene. Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter, og at kommunestyret oppretter en valgkomité som innstiller til det organ som skal velge styrerepresentanter.

Nr. 15 Kjønnrepresentasjon i styrene

I loven er det nå krav om 40 % kjønnrepresentasjon i styrene for både interkommunale selskap, aksjeselskap og aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner har eiermajoritet. Egne rekrutteringsseminar bør iverksettes der det er vanskelig å oppnå lik kjønnrepresentasjon.

Nr. 16 Godtgjøring og registrering av styreverv

Kommunen bør i forbindelse med utarbeidelse og eventuell revidering av Eiermelding gjennomføre en prinsipiell diskusjon om honorar som grunnlag for Eierorganets fastsetting av styrehonorar, uavhengig av organisasjonsform. Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på www.styrevervregister.no

Nr. 17 Arbeidsgivertilhørighet i selvstendige rettssubjekter

Det anbefales at selskapene ved utskilling av virksomhet til selvstendige rettssubjekter søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon.

Nr. 18 Utarbeidelse av etiske retningslinjer

Det anbefales at eier påser at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften.

Nr. 19 Administrasjonssjefens rolle i kommunale og fylkeskommunale foretak.

Administrasjonssjefens rolle som budsjettansvarlig for kommunens samlede økonomiske virksomhet herunder foretakene kombinert med manglende instruksjonsmyndighet overfor daglig leders disponeringer bør være gjenstand for en samhandlingsdiskusjon ved opprettelse av foretak. Administrasjonssjefen, stedfortreder eller andre i ledende administrative posisjoner samt medlem av fylkes- og kommunalråd kan ikke sitte i styret. I kommuner med parlamentarisme kan ikke kommune- og fylkesråd sitte i foretaksstyrene. Det samme gjelder

administrasjonssjef/stedfortreder. Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter